

УДК 371.134:6(07)

Дмитро Луп'як

ІННОВАЦІЙНІ ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ФОРМУВАННІ ФАХОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ

Освітні реформи стають важливою складовою соціальної політики багатьох держав світу набувають інноваційного характеру. Перетворення притаманні системі освіти України та стають надзвичайно актуальними останнім часом, коли набувають поширення нові інноваційні освітні технології, застосування яких відповідає потребам і запитам сучасної учнівської молоді. Вимогою часу, у підготовці майбутніх учителів трудового навчання, є інноваційна освіта, що базується на інтеграції найбільш сучасних і ефективних технологій з інтенсивною науковою діяльністю відповідно до потреб сьогодення.

У системі освіти України готовність майбутніх фахівців до інноваційної діяльності забезпечується оволодінням ними сучасними технологіями навчання їх організацією та практичним впровадженням. Тому, головним у цьому процесі має стати питання підготовки вчителя до роботи у новітній школі, котра змінюється не лише за типом, але й за змістом освіти, формами організації навчально-виховного процесу.

Питання розробки та впровадження освітніх і педагогічних технологій навчання й виховання в цілому розглядали В. Боголюбов, М. Горчакова-Сибірська, В. Гузеєв, І. Зязюн, Т. Назарова, А. Нісімчук, А. Савельєв, Г. Селевко, В. Сластьонін, І. Смолюк та ін. Безпосередньо технології навчання у вищих навчальних закладах різного рівня вивчали В. Безпалько, В. Бондар, Г. Бордовський, О. Гаврилюк, О. Долженко, В. Євдокимов, В. Извозчиков, М. Кларін, О. Коваленко, Н. Корсунська, О. Околєлов, І. Прокопенко, А. Слободянюк, О. Філатов, Д. Чернилевський, Ф. Янушкевич.

В останні роки активізувалися дослідження з педагогічної інноватики. Авторами досліджень інноваційні процеси в освіті вивчаються у трьох основних аспектах: соціально-економічному, психолого-педагогічному та організаційно-управлінському. Зокрема, серед учених, які вели дослідження у цьому напрямі, слід відзначити праці К. Ангеловскі, М. Артюшиної, Л. Буркової, Л. Ващенко, І. Гавриш, Л. Даниленко, І. Дичківської, В. Докучаєвої, О. Іваницького, М. Кларіна, О. Попової, Л. Подимової, А. Пригожина, В. Сластьоніна, А. Хуторського.

Особливості застосування сучасних інноваційних технологій у навчальному процесі розкрито у наукових працях І. Богданової, Н. Богомолової, Д. Кавтрадзе, Е. Михайлова, В. Матірко, В. Полякова,

Ю. Ткаченко, О. Сидоренко, А. Смолкіна.

Загальні основи інноваційної педагогічної діяльності, сутність інноваційних педагогічних технологій та етапи інноваційної діяльності вчителя технологічної освіти обґрунтовані у працях В. Гетта, Р. Гуревича, О. Коберника, М. Палегайченко, А. Терещука, Г. Терещука, С. Ящука та ін. [6].

Серед різноманіття означень інноваційної діяльності ми притримуємось позиції М. Артюшиної, яка розглядає інноваційну діяльність як особливий вид діяльності людини, спрямований на оновлення й удосконалення певної системи, забезпечення її прогресивного розвитку [1, с. 126–135].

Тому у сучасному вимогливому та швидкозмінному соціально-економічному середовищі рівень освіти, її вплив на особистісний розвиток дитини, значною мірою залежатиме від результативності запровадження технологій навчання, що ґрунтуються на нових методологічних засадах, сучасних дидактичних принципах та психолого-педагогічних теоріях[10].

Метою статті є аналіз інноваційних педагогічних технологій формування фахової компетентності майбутніх учителів технологічної освіти, їх значення у професійній діяльності педагога сучасної школи.

Розглядаючи сутність інноваційні педагогічні технології слід зауважити, що інновація має латинське походження та в перекладі означає оновлення, зміну, введення нового. У педагогічній інтерпретації інновація означає нововведення, що поліпшує хід і результати навчально-виховного процесу. Інновацію можна розглядати як процес (масштабну або часткову зміну системи і відповідну діяльність) і продукт (результат) цієї діяльності. Таким чином, інноваційні педагогічні технології як процес – це «цілеспрямоване, систематичне й послідовне впровадження в практику оригінальних, новаторських способів, прийомів педагогічних дій і засобів, що охоплюють цілісний навчальний процес від визначення його мети до очікуваних результатів»[3].

Дослідники проблем педагогічної інноватики (О. Арламов, М. Бургін, В. Журавльов, Н. Юсуфбекова, А. Ніколс та ін.) намагаються співвіднести поняття нового у педагогіці з такими характеристиками, як корисне, прогресивне, позитивне, сучасне, передове. Зокрема, В. Загвязинський вважає, що нове у педагогіці – це не лише ідеї, підходи, методи, технології, які у таких поєднаннях ще не висувались або ще не використовувались, а й той комплекс елементів чи окремі елементи педагогічного процесу, які несуть у собі прогресивне начало, що дає змогу в ході зміни умов і ситуацій ефективно розв'язувати завдання виховання та освіти[4].

Інноваційний процес розгортається за такою логікою: *виникнення* – відбувається теоретична розробка нововведення та організується інформаційно-роз'яснювальна робота; *засвоєння* – здійснюється апробація нововведення у одному або декількох навчальних закладах та діагностика результатів; *насичення* – якщо результат інноваційного проекту позитивний, відбувається широке упровадження інновації в масову педагогічну практику;

рутинізація – інновація перетворюється у звичайну норму, традицію; *криза* – нововведення повністю вичерпує свої можливості, а його результати можуть погіршуватися; *фініш* – інновація завершує своє існування, на її зміну приходять інші нововведення. На думку Н. Якси, інноваційну діяльність можна вважати ефективною, якщо нововведення пройшло всі стадії вище викладеного – життєвого циклу[9].

Інноваційне (лат. Innovatio – оновлення, зміна) навчання – зорієнтована на динамічні зміни в навколишньому світі навчальна та освітня діяльність, яка ґрунтується на розвитку різноманітних форм мислення, творчих здібностей, високих соціально-адаптаційних можливостей особистості.

Якщо звертатися до джерел поняття «технологія», то ми повинні зафіксувати, що воно походить із двох грецьких слів – мистецтво, майстерність і слово, навчання. Таким чином, технологію можна визначити як усвідомлене практичне мистецтво, усвідомлена майстерність.

Цілий ряд авторів, зокрема й В. Кукушкіна, вважають, що будь-яка педагогічна технологія повинна відповідати деяким основним методологічним вимогам (критеріям технологічності):

– *Концептуальність*. Кожній педагогічній технології повинна бути притаманна опора на певну наукову концепцію, що містить філософське, психологічне, дидактичне та соціально-педагогічне обґрунтування досягнення освітньої мети.

– *Системність*. Педагогічній технології мають бути притаманні всі ознаки системи: логіка процесу, взаємозв'язок всіх його частин, цілісність.

– *Можливість управління*. Передбачає можливість діагностичного цілепокладання, планування, проектування процесу навчання, поетапну діагностику, варіювання засобами та методами з метою корекції результатів.

– *Ефективність*. Сучасні педагогічні технології існують в конкурентних умовах і повинні бути ефективними за результатами й оптимальними за витратами, гарантувати досягнення певного стандарту освіти.

– *Відтворюваність*. Можливість використання (повторення, відтворення) педагогічної технології в інших ідентичних освітніх закладах, іншими суб'єктами.

– *Візуалізація*(характерна для окремих технологій). Передбачає використання аудіовізуальної та електронно-обчислювальної техніки, а також конструювання та застосування різноманітних дидактичних матеріалів і оригінальних наочних посібників [5, с. 3].

На думку І. Дичківської, останнім часом набули широкого поширення інноваційні процеси в системі вищої освіти, які цілеспрямовані на систематичне і послідовне впровадження в практику оригінальних, новаторських способів, прийомів педагогічних дій і засобів, що охоплюють цілісний навчальний процес від визначення його мети до очікуваних результатів [3].

Як стверджують Д. Мазоха і Н. Опанасенко, інноваційний потенціал

майбутнього фахівця, це сукупність соціокультурних і творчих особистісних характеристик, що сприяють вдосконаленню педагогічної майстерності, наявності внутрішніх засобів та методів для забезпечення готовності до впровадження інновацій у професійній діяльності [7].

Аналіз інноваційної діяльності показує, що в професійно-практичній підготовці майбутніх учителів технологій, для формування їхньої фахової компетентності впроваджуються технології, серед яких можна виділити: особистісноорієнтоване навчання та виховання, технологію групової навчальної діяльності, інформаційні технології, проектне навчання, теорію проблемного навчання, інтерактивні технології, технологію формування творчої особистості, теорію ігрових технологій, профільне навчання, інтегровані технології та інші.

Найбільш поширеною в Україні є *технологія розвивального навчання* (авт. Д. Ельконін, В. Давидов). Система розвивального навчання передбачає формування активного, самостійного творчого мислення учнів і на цій основі поступового переходу в самостійне навчання.

Інтерактивні технології (авт. О. Пометун, Л. Пироженко), ідея яких полягає в тому, що процес пізнання відбувається за умови постійної активної взаємодії всіх учасників навчального процесу. Інтерактив (від англ. – взаємний та діяти). Суть інтерактивного навчання полягає в тому, що навчальний процес відбувається за умови постійної, активної взаємодії всіх студентів; студент і викладач є рівноправними суб'єктами навчання. Інтерактивне навчання сприяє формуванню як предметних, так і загальнонавчальних компетенцій; виробленню життєвих цінностей; створенню атмосфери співробітництва, взаємодії; розвитку комунікативних якостей. Технологія передбачає моделювання життєвих ситуацій, використання рольових ігор, спільне розв'язання проблем.

Групова (колективна) технологія навчання передбачає організацію навчального процесу, за якої навчання здійснюється у процесі спілкування між студентами (взаємонавчання) у групах. Група може складатися з двох і більше чоловік, може бути однорідною або різнорідною за певними ознаками, може бути постійною і мобільною.

Технологічний концепт *проектних технологій* (авт. Бабанов К., Гузеєв В., Єрмаков І., Пехота О.) орієнтує на дієвий спосіб здобуття нових знань у контексті конкретної ситуації та їх використання на практиці. Метод проектів як технологія у сучасних умовах трансформувалася у проектну систему організації навчання, за якою студенти набувають знань і навичок у процесі планування й виконання практичних завдань проектів.

Технологія особистісно орієнтованого навчання (авт. Якимська І., Савченко О., Подмазін С.) полягає у створенні оптимальних умов для розвитку й становлення особистості студента як суб'єкта діяльності і суспільних відносин, який будує свою діяльність і стосунки відповідно до

стійкої ієрархічної системи гуманістичних і буттєвих особистісних цінностей. Усвідомлення суспільством необхідності підтримки й відтворення національної інтелектуальної еліти, вважає В. Сгадова, активізувало розробку цілей й змісту освіти, пошук нових технологій навчання відповідно до сучасних соціально-педагогічних умов [8, с. 138].

Інформаційні технології навчання надають доступ студентам до нетрадиційних джерел інформації. Створюють можливості для творчої діяльності, формування інформаційної компетентності. Інформаційна компетентність – це сукупність компетенцій, пов'язаних із роботою з інформацією у всіх її формах і представленнях, які дозволяють ефективно користуватись інформаційними технологіями різних видів як у традиційній друкованій формі, так і комп'ютерними телекомунікаціями, працювати з інформацією в різних її формах і представленнях як у повсякденному житті, так і в професійній діяльності [2, с. 22].

Технології індивідуалізації процесу навчання (А. Границька, В. Шадріков) – організація навчально-виховного процесу, при якій вибір педагогічних засобів та темпу навчання враховує індивідуальні особливості студентів, рівень розвитку їх здібностей та сформованого досвіду.

Ігрові технології навчання (Й. Гензерг). Технології ігрового навчання – це така організація навчального процесу, під час якої навчання здійснюється у процесі включення студентів у навчальну гру (ігрове моделювання явищ, «проживання» ситуації).

Інтегровані технології (П. Ерднієв) – передбачають докорінну перебудову не лише педагогічного мислення, а й усієї системи освіти – вихід викладача за межі власного предмета. У зв'язку з цим особливо гостро постає питання нової методології, спрямованої на здійснення вимог інтеграційної освіти, глибоких наукових пошуків у галузі методики викладання.

Впровадження інтегрованих занять дозволяє збагатити навчальний процес за змістом і формою, а також на практиці реалізувати пріоритетні напрями державної політики щодо розвитку вищої освіти.

Таким чином, за допомогою сучасних інноваційних технологій забезпечується можливість досягнення ефективного результату в розвитку особистісних якостей в процесі засвоєння знань, умінь, навичок. Інноваційна діяльність є специфічною і досить складною, потребує особливих знань, навичок, здібностей. Успішна організація інноваційного навчального процесу можлива за умови сучасного науково-методичного, матеріально-технічного забезпечення вчителя, знання і володіння ним механізмом запровадження інноваційних методів і технологій.

Важливого значення у підготовці майбутніх учителів технологічної освіти набуває створення відповідних умов, що сприяють оволодінню сучасними інноваційними педагогічними технологіями та формуванню їхньої професійної компетентності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Артюшина М. Формування готовності викладача вищої школи до інноваційної діяльності в освіті / М. Артюшина / Вісник Львів. УН-ТУ. – 2009. – Вип. 25. – Ч. 3. – С. 126–135. – (Серія педаг.).
2. Баловсяк Н. Інформаційна компетентність фахівця // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2004. – № 5. – С. 21–28.
3. Дичківська, І. М. Інноваційні педагогічні технології [Текст] : підручник / І. М. Дичківська. – 2-е вид., доповн. – К. : Академвидав, 2012. – 349 с.
4. Загвязинський В. І. Деякі нетрадиційні погляди на творчість // Обдарована дитина. – 2006. – № 5. – С. 40–43.
5. Ігнатенко М. Сучасні освітні технології / М. Ігнатенко. // Математика в шк. – 2003. – № 4. – С. 2–6.
6. Інноваційні педагогічні технології у трудовому навчанні : навч.-метод. посібник ; за заг. ред. О. М. Коберника, Г. В. Терещука. – Умань : СПД Жовтий, 2008. – 212 с.
7. Мазоха Д. С. Педагогіка [Текст] : навчальний посібник / Д. С. Мазоха, Н. І. Опанасенко. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 232 с.
8. Сгадова В. В. Педагогічні умови підготовки майбутнього викладача до інноваційної діяльності / В. Сгадова // Вісник Львівського університету: Сер.: Педагогічна. – 03/2009. – Вип. 25 частина 3 . – С. 136–143.
9. Якса Н. В. Соціальна педагогіка, Навчальний посібник с грифом МОН України, – Житомир : Вид-во ЖДУ, 2010. 319 с.
10. http://muzicteacher.at.ua/publ/innovacijni_tekhnologiji_navchannja_v_suchasnij_shkoli/1-1-0-5